

Werkplaatsen als ruimten voor kennisproductie, onderwijs en praktijkontwikkeling

Author(s)

Metz, Judith

Publication date

2020

Published in

Journal of Social Intervention: Theory and Practice

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Metz, J. (2020). Werkplaatsen als ruimten voor kennisproductie, onderwijs en praktijkontwikkeling. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 29(4), 19-41.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2020 – Volume 29, Issue 4, pp. 19–41
<http://doi.org/10.18352/jsi.634>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Rotterdam University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Judith Metz, Dr, Lector Youth Spot – Jongerenwerk
Hogeschool van Amsterdam.

Correspondentie naar: Judith Metz

E-mail: j.w.metz@hva.nl

Category: Research

WERKPLAATSEN ALS RUIMTEN VOOR KENNISPRODUCTIE, ONDERWIJS EN PRAKTIJKONTWIKKELING

LIVING LABS AS SPACES FOR KNOWLEDGE PRODUCTION, EDUCATION, AND PRACTICE INNOVATION

JUDITH METZ

SAMENVATTING

Werkplaatsen zijn in Nederland een gangbare manier om de kennisbasis van het sociaal werk te versterken, terwijl we betrekkelijk weinig weten over de opzet, het functioneren en de waarde voor de professionalisering van de sector en de beroepsopleidingen. Dit artikel reflecteert op zes jaar samenwerken met studenten, jongerenwerkers, teamleiders, docenten en onderzoekers in de werkplaats Portfolio Jongerenwerk in de periode 2010-2016 tegen de achtergrond van literatuur over het functioneren van werkplaatsen in het sociaal werk. Zichtbaar wordt dat het samenwerken

WERKPLAATSEN ALS RUIMTEN VOOR KENNISPRODUCTIE, ONDERWIJS EN PRAKTIJKONTWIKKELING

met meerdere organisaties en de afwezigheid van lokaal sociaal beleid het mogelijk maakt om met de werkplaats bij te dragen aan het versterken van de kennisbasis van het sociaal werk. Bestuurlijke borging zorgt voor continuïteit en garandeert toegang tot de uitvoeringspraktijk, medewerking van betrokkenen en financiële middelen. Werken met een protocol maakt wetenschappelijk onderzoek in real life settings praktisch mogelijk. Ook wordt zichtbaar dat werkplaatsen niet automatisch leiden tot gezamenlijk leren en professionalisering van de sector en de beroepsopleidingen. Daarvoor is het nodig dat er binnen de werkplaatsen separate aandacht is voor en sturing op het opleiden van studenten, het bijscholen van jongerenwerkers, teamleiders en docenten en de innovatie van de beroepspraktijk en beroepsopleidingen.

TREFWOORDEN

Werkplaatsen, samenwerken in kennisontwikkeling, praktijkgericht onderzoek, gezamenlijk leren, jongerenwerk, social work research practice.

ABSTRACT

In Dutch social work research, living labs are a common approach for strengthening the knowledge base of social work. Meanwhile, relatively little is known about the design, functioning and contribution of living labs to professionalization of social work. This article reflects on six years of collaboration with students, youth workers, educators and researchers in Living Lab Portfolio Youth Work against the background of literature on living labs and social work practice research. It becomes visible that collaboration with different youth work providers and the absence of social policy makes it possible to focus on the development of the knowledge base of professional youth work. Formalization of the collaboration ensures continuity and guarantees access to the practice, cooperation from all people involved and financial resources. Working with a protocol enables academic research in real life settings. Also it becomes visible that living labs do not automatically result in collaborative learning and implementation, for both separate guidance is required. The intensive collaboration between research, practice and education ensures the practical relevance of the research while the academic quality can be guaranteed with the same tools as in classic academic research – but it does place high demands on the development of the protocol and the skills of researchers.

Keywords

Living labs, collaboration in research, practice research, collaborative learning, youth work, social work research practice.

INLEIDING

Een in Nederland gangbare manier om de kennisbasis van het sociaal werk te versterken, zijn werkplaatsen. Met werkplaats wordt bedoeld: 'een (kennis)infrastructuur waarin praktijk, onderzoek, beleid en opleidingen samenwerken (ZonMW, 2009)'. Het fenomeen werkplaats is in Nederland een betrekkelijk nieuw verschijnsel. Het gevolg is dat we nog weinig weten over de betekenis van de vooronderstelde bijdragen voor betrokken partijen, de kwaliteit en effectiviteit van het feitelijke onderzoeksproces en de kwaliteit van de kennis die het oplevert. Het lijkt mij tijd worden de black box van het werken in werkplaatsen verder te ontrafelen en te trachten verder, onderbouwd inzicht te krijgen in de waarden en kwetsbaarheden van deze aanpak voor het sociaal werk.

Dit artikel is een methodologische beschouwing over het werken in werkplaatsen. Het reflecteert op zes jaar samenwerken met studenten, jongerenwerkers, teamleiders, docenten en onderzoekers in de werkplaats Portfolio Jongerenwerk in de periode 2010-2016 tegen de achtergrond van literatuur over het functioneren van werkplaatsen in het sociaal werk. Het artikel is als volgt opgebouwd. De aanleiding en opzet van de werkplaats worden geïntroduceerd in de paragraaf *Model: Werkplaats Portfolio Jongerenwerk*. Het is gebaseerd op het oorspronkelijke projectvoorstel uit 2010 en de studiehandleidingen over de periode 2010-2016. De paragraaf *Resultaten in cijfers* geeft inzicht in de opbrengsten van de zes jaar Portfolio Jongerenwerk in aantallen deelnemers en (type) publicaties. De paragraaf *Samenwerking onderwijs en beroepspraktijk uitgelicht* presenteert de ervaringen met het samenwerken in kennisontwikkeling met beroepspraktijk en beroepsonderwijs omdat hierover weinig bekend is. De beperkte literatuur over werkplaatsen belicht vooral de betekenis voor onderzoek. Deze paragraaf is gebaseerd op de jaarlijkse, mondelinge evaluatie met verantwoordelijke docenten en onderzoekers, de jaarlijkse studentenevaluaties, acht retrospectieve groepsinterviews met jongerenwerkers/docenten en hun teamleider die persoonlijk hebben geparticipeerd in tenminste één aflevering, gehouden in voorjaar 2016 in Amsterdam en Utrecht en tien evaluatiegesprekken met directeurs van jongerenwerkaanbieders en het opleidingsmanagement gehouden in najaar 2016. Het artikel opent met een beschouwing over de beschikbare (Nederlandse) literatuur over het werken met werkplaatsen in het sociaal werk.

ACHTERGROND WERKPLAATS

Oorsprong

Sinds de millenniumwisseling groeit de aandacht voor (de ontwikkeling van) een kennisbasis voor het sociaal werk (Metz, 2012, 2016). Voor het gehele sociaal werk geldt dat de kennisbasis

WERKPLAATSEN ALS RUIMTEN VOOR KENNISPRODUCTIE, ONDERWIJS EN PRAKTIJKONTWIKKELING

tot dan toe beperkt is ontwikkeld. In vergelijking met andere professies zoals geneeskunde en de advocatuur is het sociaal werk een relatief jonge professie (Jacobs, Meij, Tenwolde, & Zomer, 2008). De sterke overheidssturing, waarin bovendien steeds andere accenten worden gelegd, heeft tot gevolg dat in het sociaal werk het zwaartepunt is komen te liggen op innovatie en dat er weinig gelegenheid is (geweest) voor verdieping en onderbouwing (WRR, 2004). In de praktijk vormt de ambachtelijkheid van professionals, verkregen uit een combinatie van opleiding, werkervaring en leren van collega's nog steeds een belangrijke basis van de beroepsuitoefening (Spierts, 2014; Steyaert, van den Biggelaar, & Peels, 2010).

Werkplaatsen als infrastructuur voor kennisontwikkeling doen in 2009 hun introductie in het sociaal werk in Nederland. Het ministerie van VWS geeft ZonMW de opdracht voor de inrichting van zes academische werkplaatsen jeugd (ZonMW, 2009) en financiert, in reactie op een amendement van Agnes Wolbert uit de Tweede Kamer, tevens zes Wmo-werkplaatsen (Roes, 2013), de voorlopers van de huidige Werkplaatsen Sociaal Domein (WSD). Daarnaast zijn er bottom-up initiatieven waarin hogescholen en praktijkinstellingen de handen in een slaan om samen te werken in kennisontwikkeling – een voorbeeld daarvan is de Best Practice Unit (BPU) (Holsbrink-Engels, 2004a, 2004b), een model voor praktijkverbetering door een combinatie van innovatie en onderzoek (Wilken et al., 2013).

De ambitie is voor alle werkplaatsen gelijk: het versterken van de kennisbasis van het sociaal werk. Vraag is wel hoe de kennisontwikkeling zo te organiseren dat het aansluit bij de eigenheid van het sociaal werk: 'de relatie tussen aanpak of interventie en gevolg is in het sociale domein minder voorspelbaar. De aard van het object is anders: cliënten zijn veranderlijke mensen en geen statische objecten; de body of knowledge is minder stabiel; en de effectiviteit van interventies is sterk afhankelijk van de situationele context, de persoonskenmerken van cliënt en sociaal werker en de keuzes die cliënten en professionals maken' (Roes & Wilken, 2014, p. 11). In de academische werkplaatsen gaat het om het opleveren van met wetenschappelijk onderzoek onderbouwde, bruikbare producten en diensten voor de praktijk en het beleid (ZonMW, 2009). In de Werkplaats Sociaal Domein en diens voorloper de Wmo-werkplaats ligt de focus op leren en innoveren (WSD, 2018) en is kennisontwikkeling primair een co-creatief proces van professionals, onderzoekers en ervaringsdeskundigen, waarbij naast wetenschappelijke inzichten ook gebruik wordt gemaakt van ervaringskennis (Roes & Wilken, 2014; WSD, 2018). In beide typen werkplaatsen komen de onderzoeksvragen voort uit de uitvoeringspraktijk of beleid (ZonMW, 2009; Roes, 2013; WSD, 2018) (en dus niet vanuit de beroepsopleidingen), gaat het om gestructureerde samenwerking

tussen praktijk, onderzoek, beleid en onderwijs (ZonMW, 2009; Roes, 2013; WSD, 2018) en dienen opbrengsten een meerwaarde te hebben voor de professionalisering van de sector (ZonMW, 2009; Roes, 2013). In de subsidievoorwaarden van beide typen werkplaatsen wordt van alle deelnemers een eigen bijdrage gevraagd, dit mag in uren van medewerkers.

Internationaal

De opkomst van werkplaatsen als infrastructuur voor kennisontwikkeling in het sociaal werk in Nederland past in twee internationale ontwikkelingen: (1) de zoektocht naar typen onderzoek(sbewijs) die aansluiten bij de eigenheid van het sociaal werk en (2) de snel groeiende populariteit van living labs als oplossing voor (maatschappelijke) vraagstukken. Reeds in 2008 constateren Summerfeld & Gredig dat 'If we want scientific knowledge, and especially empirical evidence to play an effective role in social work professional action, then we have to focus on the contexts where the processes of generating knowledge for action actually take shape' (Gredig & Summerfeld, 2008). Social work practice research is een internationale beweging die de relatie tussen onderzoek en sociaal werk praktijk conceptualiseert: Hoewel het niet mogelijk is om een afgebakende definitie te geven van social work practice research, zijn er een aantal gedeelde uitgangspunten. Social work practice research beschrijft, analyseert en ontwikkelt praktijken, adresseert vraagstukken die relevant zijn voor de sociaal werk praktijk, bouwt voort op ervaring, kennis en behoeften van de sociaal werk praktijk, houdt rekening met perspectieven van onderzoekers, professionals en deelnemers, gebruikt een onderzoeksmethodologie die gebaseerd is op algemene, geaccepteerde wetenschappelijke standaarden, garandeert dat de planning, uitvoering en disseminatie van het onderzoek uitgevoerd wordt in nauwe samenwerking van onderzoekers met sociaal werkers, draagt bij aan leerprocessen in de praktijk en is gericht op de productie van robuuste uitkomsten relevant voor sociaal werk als beroepspraktijk en wetenschappelijke discipline (Uggerhoj, 2011). Er wordt niet gerefereerd aan de eventuele betekenis voor beroepsopleidingen. Het in praktijk vormgeven aan deze uitgangspunten staat in de kinderschoenen (Austin, Fisher, & Uggerhoj, 2014) en leidt tot nieuwe aandachtspunten en vragen (Sim et al., 2018).

Het fenomeen living lab dateert uit de jaren negentig en wint sinds 2005 nationaal en internationaal aan populariteit (Maas, Van den Broek, & Deuten, 2017). Het wordt toegepast in uiteenlopende disciplines en contexten: landbouw, industrie, overheid, gezondheidszorg en sociale wetenschappen. De verschijningsvormen van living labs verschillen: methode, een aanpak, een organisatievorm, en/of

een omgeving voor gezamenlijk innoveren (Leminen, 2015; Maas et al., 2017; Steen & Bueren, 2017). Nog altijd ontbreekt een helder kader (Schoorman, 2015; Marvin & Silver, 2016), en definitie (Maas et al., 2017; Steen & Bueren, 2017). Ook is weinig bekend over het functioneren van living labs (Marvin & Silver, 2016). Wel zijn er vier terugkerende elementen die het merendeel van de living labs kenmerken: (1) Levenschte setting. Kenmerkend voor living labs is dat de activiteiten – welke invulling die ook hebben – worden uitgevoerd in real life settings (Maas et al., 2017; Steen & Bueren, 2017). Vooronderstelling is dat living labs beter de complexiteit van de (sociale) werkelijkheid benaderen dan experimentele settings (Gieryn, 2006). (2) Co-creatie. Kenmerkend voor living labs is dat kennisontwikkeling een uitkomst is van de samenwerking van onderzoekers met stakeholders. Met wie wordt samengewerkt is afhankelijk van het type lab en de onderliggende vraagstelling (Maas et al., 2017; Steen & Bueren, 2017). (3) Producten. De living labs zijn gericht op het ontwikkelen van concrete oplossingen, instrumenten en handelingsperspectieven die relevant zijn voor een specifieke praktijk (Merckx, 2012; Steen & Bueren, 2017) én de wetenschappelijke onderbouwing daarvan (Steen & Bueren, 2017). (4) Leeromgeving. Living labs bieden een leeromgeving voor alle deelnemende partijen, niet alleen voor studenten en onderzoekers (Evans, Karvonen & Raven, 2016; Maas et al., 2017; Steen & Bueren, 2017).

Functioneren

Wat zijn nu de ervaringen met kennisontwikkeling in de sociaal werk werkplaatsen in Nederland tot zover? De paar beschikbare evaluaties en gepubliceerde reflecties laten het volgende beeld zien: Samenwerking tussen onderzoek en praktijk (en beleid en onderwijs) is bestuurlijk geborgd waarbij ook de partners (praktijk, onderwijs en beleid) stem hebben in de besluitvorming (Hurdeman & Jong, 2012; Metz, 2012; Roes, 2013; WSD, 2018). Inbreng van partijen bestaat uit inhoudelijke, personele en financiële bijdragen (Hurdeman & Jong, 2012; Metz, 2012; Roes, 2013; WSD, 2018). Deze inbreng is niet gelijkwaardig. Binnen de academische werkplaatsen is onderzoek leidend, dan volgen praktijkpartners, en aanzienlijk minder betrokken zijn onderwijs en beleid (Hurdeman & Jong, 2014). In de WSD is gelijkwaardige samenwerking op papier geborgd, maar lukt in praktijk te vaak niet omdat de benodigde kanteling in de verhouding met gemeenten niet wordt gerealiseerd: de traditionele werkwijze van opdrachtgever en opdrachtnemer wordt onvoldoende losgelaten (WSD, 2018). De participatie van docenten en studenten is vanzelfsprekend, naast die van onderzoekers en praktijk (Roes, 2013; Wilken et al., 2013; WSD, 2018). Voor alle typen werkplaatsen geldt dat de inbreng van praktijkpartners niet soepel verloopt. Gewijzigde (beleid)doelstellingen, transitie en bezuinigingen zetten toegezegde inbreng onder

druk - ook als het management uren beschikbaar stelt voor het participeren in werkplaatsen (Huurdeman & Jong, 2012, 2014). De Best Practice Unit heeft de ervaring dat professionals tijd nodig hebben om de switch te maken van de productiviteit modus naar de lerende modus (Wilken et al., 2013). De WSD ervaart dat bij praktijkpartners de benodigde tijd om volwaardig te kunnen participeren ontbreekt (WSD, 2018).

Beide typen werkplaatsen zijn unaniem over de meerwaarde: elkaar aanvullen, prettig laagdrempelig, kruisbestuiving, elkaar makkelijk weten te vinden. Voorbeelden die worden genoemd zijn: toegang tot academische kennis, beter gebruik van onderzoeksresultaten in de praktijk, onderzoekers die meewerken aan implementatie, meer waardering voor het belang van wetenschappelijk onderbouwde methodieken en tenslotte praktijkvolgend kunnen zijn en daarin aansluiten op regionale en actuele vraagstukken (Huurdeman & Jong, 2014; Roes & Wilken, 2014; WSD, 2018; Hooghiemstra, 2019). Daar waar studenten en docenten meewerken in de werkplaats, biedt het studenten de mogelijkheid om te leren van ervaren professionals en ervaring op te doen met innovatief onderzoek (Wilken et al., 2013; WSD, 2018), docenten de gelegenheid voor professionalisering (Roes & Wilken, 2014; WSD, 2018), en de mogelijkheid voor curriculumvernieuwing (WSD, 2018).

De werkplaatsen delen dezelfde ervaring waar het gaat om de knelpunten in het functioneren: onvoldoende commitment op doelen, niet realistische doelen en onvoldoende specifieke projectopzet van de werkplaats (Wilken et al., 2013); tragere doorlooptijd door lagere of minder constante instroom van de doelgroep (Huurdeman & Jong, 2014; Wilken et al., 2013); overbelasting van de praktijk door participatie in de werkplaats (Huurdeman & Jong, 2014), niet beschikbaar zijn van de praktijk door hoge werkdruk, gebrek aan tijd, personele wisselingen, ontbreken commitment van management, gewijzigde prioriteiten van de praktijk – mede ingegeven door beleid (Huurdeman & Jong, 2014; Wilken et al., 2013; WSD, 2018); als gevolg van aanbestedingen in het sociale domein is het moeilijker om binnen de werkplaatsen samen te werken door concurrentie tussen werkveldorganisaties (Huurdeman & Jong, 2014; WSD, 2018), meer strategisch handelen van betrokkenen (idem) en het wegvallen van werkveldorganisaties (Metz, 2012). Over knelpunten in samenwerken met onderwijs is niets bekend.

Opbrengsten

In hoeverre dragen de werkplaatsen bij aan het versterken van de kennisbasis van het sociaal werk? Versterken van de kennisbasis bestaat uit twee onderdelen: het opbouwen van de kennisbasis en

de doorwerking daarvan in de sector en in het beroepsonderwijs. De bijdrage aan het opbouwen van een kennisbasis van het sociaal werk verschilt tussen de twee typen werkplaatsen. Voor de academische werkplaatsen geldt dat door de werkplaatsconstructie, de behoeften van de praktijk inzichtelijker worden, waardoor het academische onderzoek beter kan worden toegesneden op de behoeften van het veld (Hurdeman & Jong, 2014). In het midden blijft in hoeverre de uitgevoerde onderzoeken de kennisbasis inhoudelijk versterken en op welke manier deze inzichten toegankelijk zijn voor beleid, werkveld en opleidingen. In de WSD gaat het om ervaringsleren (WSD, 2018), 'methoden van actieonderzoek leveren nieuwe inzichten en nieuwe kennis op, die leiden tot transformatie van denken, doen en voelen in de lokale en regionale praktijk. Vanuit de lokale lessen kunnen overstijgende inzichten worden geformuleerd die zich lenen voor generalisatie naar andere contexten; het gaat daarbij om inzicht in principes en strategieën die in gegeven omstandigheden tot gewenste resultaten leiden' (Hooghiemstra, 2019, p. 19). Dit om met de ontwikkelde kennis aan te kunnen sluiten bij het situationele, complexe en dynamische karakter van sociaal werk (Roes & Wilken, 2014). Ook bij de WSD is het de vraag in hoeverre de uitgevoerde onderzoeken de kennisbasis inhoudelijk versterken en op welke manier deze inzichten toegankelijk zijn voor beleid, werkveld en opleidingen. Specifiek over BPU schrijven Wilken et al. (2013) dat het geschikt is om gezamenlijk te werken aan een verbetering, maar niet voor andere vormen van onderzoek.

Ook wanneer het gaat over de doorwerking in de beroepspraktijk en de beroepsopleidingen zijn er verschillen tussen de twee typen werkplaatsen. Hoewel volgens het model van de academische werkplaatsen alle opbrengsten bijdragen aan evidence based handelen van professionals, omdat aan alles wat vanuit werkplaatsen wordt geïmplementeerd, onderzoek ten grondslag ligt – blijft in de praktijk de doorwerking naar de beroepspraktijk en beroepsonderwijs achter (Hurdeman & Jong, 2012, 2014). Dit omdat kennis en producten nog niet (Hurdeman & Jong, 2012), of recent beschikbaar zijn (Hurdeman & Jong, 2014). Desgevraagd zijn partners kritisch over de verspreiding en implementatie van de resultaten – merendeel is in beperkte mate tevreden, slechts 30% is positief. Als toelichting geven zij aan dat de kennistransfer beter kan: in beleid is 73% niet geïmplementeerd, in onderzoek 80%, in onderwijs 67% en in praktijkorganisaties 35% (Hurdeman & Jong, 2014). De WSD claimen een grote bijdrage te leveren aan de professionalisering van de sector, doordat ervaringsleren plaatsvindt in de praktijk en samen met alle betrokkenen leidt tot blijvende verandering in die praktijk (WSD, 2018). De opbrengsten zijn naast praktijkinnovatie, deskundigheidsbevordering van alle betrokkenen, en betere aansluiting van beleid, praktijk, onderwijs en onderzoek, de ontwikkeling van lesmateriaal, diverse tools en vele vakpublicaties (Roes, 2013; Wilken et al., 2013; WSD, 2018).

Beperkte literatuur, die beschikbaar is over werkplaatsen als infrastructuur voor het versterken van de kennisbasis van het sociaal werk, laat zien dat het een in potentie veelbelovende aanpak is die aansluit bij internationale ontwikkelingen, maar in uitwerking nog veel vragen kent. Eerste ervaringen maken zichtbaar dat Nederland – internationaal gezien – vooroploopt, er niet één type werkplaats bestaat en er geen type werkplaats is die tegelijkertijd bijdraagt aan het versterken van de kennisbasis én de professionalisering van het sociaal werk. In de uitvoering is er onduidelijkheid over een goede rolverdeling tussen de verschillende stakeholders, wat de meerwaarde is van samenwerking met onderwijs en met lokaal sociaal beleid, en wat een goede opzet van een werkplaats is - waarbij geldt dat aansluiting op vragen, dynamiek en prioriteit van de praktijk een randvoorwaarde is. Tevens wordt zichtbaar dat de praktijk niet altijd prioriteit geeft aan deelname en de beleidscontext stevig doorwerkt in de agendasetting en het functioneren van werkplaatsen. Tenslotte valt op wat ontbreekt: er is geen aandacht voor de relevantie en de kwaliteit van de ontwikkelde producten en kennis, de eventuele impact van de intensieve samenwerking tussen onderzoek, praktijk, onderwijs en beleid op die relevantie en kwaliteit (in tegenstelling tot veelbesproken kwaliteitscriterium van wetenschappelijk onderzoek: objectiviteit), en voor de vraagstukken en thema's die de onderzoekagenda van de werkplaatsen niet halen, maar wel fundamenteel zijn voor de beroepsuitoefening en de beroepsopleidingen van het sociaal werk.

MODEL: WERKPLAATS PORTFOLIO JONGERENWERK

Portfolio Jongerenwerk is een bottom-up ontwikkelde werkplaats. Inzet is het inzichtelijk en overdraagbaar maken van de werkzame bestanddelen en de resultaten van het jongerenwerk. Het jongerenwerk is een meer dan 140-jarig beroep (Metz, 2011) waarvan de kennisbasis – net als de rest van het sociaal werk - de vorm heeft van ambachtelijkheid van professionals (Metz, 2012, 2016) en dus grotendeels impliciet is. Door binnen de Werkplaats Portfolio Jongerenwerk de gebruikte jongerenwerkmethodeken te beschrijven en met praktijkkennis en theorie te onderbouwen, wordt beoogd bij te dragen aan de ontwikkeling van een expliciete kennisbasis voor het jongerenwerk. De nadruk in de werkplaats ligt dan ook op het uitvoeren van onderzoek.

Werkplaats Portfolio Jongerenwerk betreft een structurele samenwerking van het lectoraat Youth Spot met de minor Jongerenwerk in de Grote Stad van de Hogeschool van Amsterdam en gemiddeld vijf jongerenwerkorganisaties. Als model is gekozen voor de in Groot Brittannië ontwikkelde *partnership approach* (Gilovich, 1993; Marsh & Fisher, 2005; Marsh, 2007; Metz,

2012). De samenwerking is geborgd in een driejarige samenwerkingsovereenkomst van het lectoraat Youth Spot met de jongerenwerkaanbieders en opleidingen. In de overeenkomst is vastgelegd dat partijen kennis delen, gezamenlijk de agenda bepalen, samenwerken in de uitvoering, financieel bijdragen en dat ontwikkelde kennis en producten collectief eigendom zijn. Werkplaats Portfolio Jongerenwerk kent een strikte taakverdeling. Studenten, docenten, jongerenwerkers, teamleiders en onderzoekers participeren in hun specifieke rol als student, jongerenwerker etc. Dit in de vooronderstelling dat de betrokkenheid, de inbreng, de opbrengst en samenwerking praktisch haalbaar en kwalitatief beter zijn, wanneer de positie en taken aansluiten op de specifieke perspectieven, behoeften, belangen en verantwoordelijkheden van betrokkenen. Concreet is de rolverdeling als volgt: Studenten hebben de rol van beginnende professionals die inzicht willen krijgen in de jongerenwerkpraktijk en de ambitie hebben om bij te dragen aan de professionalisering van het jongerenwerk. Docenten hebben de taak om het leerproces van studenten te begeleiden en zorgen voor de verbinding met het curriculum. Jongerenwerkers en teamleiders zijn verantwoordelijk voor de aansluiting bij de beroepspraktijk. Zij hebben de taak om hun kennis, ervaringen, interpretaties en vragen te delen, studenten toegang te bieden tot de onderzoekspraktijk, benodigde gegevens aan te leveren en tenslotte vragen te beantwoorden van studenten. Aanvullend zorgen jongerenwerkers en teamleiders voor de kennistransfer naar de jongerenwerkpraktijk. De onderzoekers zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van het literatuuronderzoek, de ontwikkeling van het protocol, de organisatie van de werkplaats, het verloop van de samenwerking, de voortgang en de kwaliteit van de dataverzameling, analyses en rapportages.

In de periode 2010-2016 is zes keer de cyclus van Werkplaats Portfolio Jongerenwerk doorlopen. Ieder schooljaar is er één aflevering uitgevoerd waarin één specifieke jongerenwerkmethode is onderzocht. De zes afleveringen hebben een vergelijkbare opbouw: voorbereiding, materiaalverzameling, en analyse en rapportage. Zodra het onderwerp bekend is, gaan onderzoekers aan de slag met bronnenonderzoek om op een rij te zetten wat er reeds bekend is over de specifieke jongerenwerkmethode. Omdat empirisch onderzoek vaak ontbreekt – ook internationaal – wordt tevens gekeken naar gedenkboeken, handboeken, folders, spelmateriaal, productbeschrijvingen en websites. De bevindingen worden gerapporteerd in een beknopt, toegankelijk geschreven publicatie die studenten, docenten en jongerenwerkers als naslagwerk kunnen gebruiken.

Het bronnenonderzoek vormt het uitgangspunt voor het protocol (format voor materiaalverzameling en analyse inclusief het onderzoeksinstrumentarium) dat de vorm

krijgt van de studiehandleiding. Het protocol borgt de eenduidigheid en kwaliteit van de materiaalverzameling en analyse, die wordt uitgevoerd door meerdere studenten, die worden begeleid door verschillende docenten en onderzoekers. Gedetailleerde richtlijnen voor bronvermelding, ontleend aan historiografische onderzoeksmethoden, vormen onderdeel van het protocol. Het heeft tot doel om studenten bewust te maken van de zeggingskracht van hun constatering en biedt volledige transparantie van de onderbouwing. Om het protocol goed af te stemmen op de specifieke voorwaarden van de opleiding en de jongerenwerkpraktijk, wordt de concept-studiehandleiding in twee bijeenkomsten voorgelegd aan de docenten van de minor Jongerenwerk en de teamleiders van de betrokken organisaties. Voor de onderzoekers van Youth Spot is dit een belangrijk moment om zich een beeld te vormen van het kennisniveau van de deelnemende professionals, en specifieke vragen en aandachtspunten vanuit de beroepspraktijk en het onderwijs te ontvangen.

De materiaalverzameling van iedere aflevering van Portfolio start met een gezamenlijke kick-off, waarna studenten in groepjes van drie tot vier personen starten met de materiaalverzameling en de praktijkbeschrijving. Het proces van materiaalverzameling, analyse en het schrijven verloopt in stappen om ervoor te zorgen dat het onderzoek synchroon loopt met het onderwijsrooster, er gelegenheid is voor gezamenlijk leren en schaalvoordeel wordt gecreëerd. Iedere stap start met een gezamenlijke instructie en, afhankelijk van het onderwerp, een hoorcollege, een werkcollege of het uitwisselen van ervaringen. Vervolgens is er twee tot drie weken om de beoogde werkzaamheden te verrichten en daarvan verslag te doen. Bij aanvang van de volgende stap wordt het verslag van de voorgaande stap (inclusief bijlagen) ingeleverd en een afspraak gemaakt voor feedback. Deze intensieve begeleiding is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat het protocol wordt nageleefd en de beschrijvingen en ruwe data van voldoende kwaliteit zijn. Om te toetsen of de gemaakte beschrijvingen daadwerkelijk aansluiten op de onderzochte praktijk, wordt het concept in een focusgroep voorgelegd aan bij de praktijk betrokken jongerenwerkers, teamleider en jongeren uit de doelgroep. Tabel 1 vat de stappen samen.

Zodra de minor is geëindigd en studenten hun eindproducten en ruwe data hebben ingeleverd, gaan de onderzoekers aan de slag met de praktijkoverstijgende analyse en rapportage. Ook hier vormt het protocol het uitgangspunt. Inzet is om de inhoud en de werking van de specifieke methodiek in het jongerenwerk inzichtelijk te maken. Dit betekent dat de analyse gericht is op het begrijpen van de uitvoering en de werking van methodiek, en niet als doel heeft de praktijk te beoordelen. De uitkomsten van de analyse worden gepubliceerd in een onderzoeksrapport.

Tabel 1: Stappen materiaalverzameling.

Stap	Thema	Materiaalverzameling
1	Context	• Omgevingsonderzoek
2	Institutionele organisatie	• Documentanalyse
3	Uitvoeringspraktijk	• Participerende observatie
4	Methodische uitgangspunten	• Diepte-interviews professionals
5	Resultaat	• Vragenlijstonderzoek jongeren • Interview beleidsmedewerker • Analyse registratiegegevens
6	Terugkoppeling resultaten naar praktijk en check bevindingen	• Focusgroep bijeenkomst
7	Conclusies en aanbevelingen	

De conclusies van het onderzoek worden door onderzoekers omgewerkt naar een methodiekbeschrijving - een bondige, overzichtelijke weergave van de werkwijze met handvatten voor uitvoering, bijbehorende instrumenten en de onderbouwing van de werkzaamheid gericht op jongerenwerkers, teamleiders, docenten en studenten.

RESULTATEN IN CIJFERS

Wat is er bekend over de opbrengsten van zes jaar samenwerken met studenten, jongerenwerkers, teamleiders, docenten en onderzoekers in Werkplaats Portfolio Jongerenwerk? Tabel 2 toont dat elf verschillende jongerenwerkaanbieders hebben meegewerkt, waarvan gemiddeld vijf per aflevering. De begeleiding van studenten is geboden door zeven verschillende docenten, waarvan één vaste. De onderzoekwerkzaamheden zijn uitgevoerd door twee vaste onderzoekers en vijf wisselende. In totaal 135 studenten deden hun praktijk- en onderzoeksopdracht bij het lectoraat, waarvan er 132 het hebben afgerond. De afhankelijkheid van het onderzoek van (tussen)producten van studenten, maakte dat onderzoekers bijsprongen in situaties dat studenten vastliepen of niet leverden. De eindproducten zijn met twee jaar vertraging verschenen, omdat het onderwijsritme dwingt om voorrang te geven aan de voorbereidingen van de volgende aflevering. De bijdrage van zes jaar Werkplaats Portfolio Jongerenwerk aan het opbouwen van

Tabel 2: Resultaten Portfolio Jongerenwerk.

Aflevering	Organisaties	Personen	Kennisproducten	Beroeps- en onderwijsproducten
De Inloop	Combiwel	Teamleiders: 6	Sonneveld, Jolanda & Judith Metz	Jolanda Sonneveld &
	Stedelijk	Jongerenwerkers:	(2010). De inloop op waarde geschat.	Judith Metz (2012).
	Jongerenwerk	10	Literatuuronderzoek naar De Inloop binnen	<i>Methodiebeschrijving</i>
	Amsterdam [SJA]	Studenten: 16	het professionele jongerenwerk. Amsterdam:	<i>van De Inloop binnen</i>
	IJsterk	Docenten: 5	Youth Spot, HVA.	<i>het grootstedelijk</i>
	Dock	Onderzoekers: 3	Metz, Judith & Jolanda Sonneveld (2012).	<i>jongerenwerk.</i>
Ambulant Jongerenwerk	Streetcornerwork		<i>De Inloop als ingang. Onderzoek naar</i>	Amsterdam: Youth Spot,
	Dynamo		<i>de werking en resultaten van De Inloop</i>	HVA.
			<i>als werkwijze binnen het grootstedelijk</i>	
			<i>jongerenwerk.</i> Amsterdam: Youth Spot, HVA.	
	Combiwel	Teamleiders: 4	Metz, Judith (2011). <i>Vinden, binden,</i>	Sonneveld, Jolanda,
	IJsterk	Jongerenwerkers: 6	<i>motiveren en doorleiden. De actuele</i>	Judith Metz en
Dock	Studenten: 24	<i>relevantie van de klassieker Ambulant</i>	Kamiel Koops (2013).	
Streetcornerwork		Docenten: 5	<i>Jongerenwerk.</i> Amsterdam: Youth Spot, HVA.	<i>Methodiebeschrijving</i>
		Onderzoekers: 2	Koops, Kamiel, Judith Metz en Jolanda	<i>Ambulant</i>
			Sonneveld (2013). <i>'Wij zijn de brug naar</i>	<i>Jongerenwerk.</i>
			<i>zelf aan de slag gaan'. Onderzoeksrapport</i>	Amsterdam: Youth Spot,
		<i>Ambulant Jongerenwerk in de grote stad..</i>	HVA.	
		Amsterdam: Youth Spot, HVA.		

Tabel 2: (Continued)

Aflevering	Organisaties	Personen	Kennisproducten	Beroeps- en onderwijsproducten
Individuele Begeleiding	Combiwel	Teamleiders: 6	Metz, Judith & Jolanda Sonneveld (2013).	Koops, Kamiel, Judith
	Dock	Jongerenwerkers: 9	<i>Het mooie is dat je er niet alleen voor staat. Individuele begeleiding aan jongeren.</i>	Metz & Jolanda
	Streetcornerwork	Studenten: 28	Amsterdam: SWP.	Sonneveld (2015).
		Docenten: 5	Koops, Kamiel, Judith Metz en Jolanda Sonneveld (2014). 'Want zij gelooft in mij'	<i>Methodiekbeschrijving Individuele Begeleiding.</i>
		Onderzoekers: 3	<i>Onderzoeksrapport Individuele Begeleiding in het jongerenwerk.</i>	Amsterdam: Youth Spot HVA.
Youth Organizing	Combiwel IJsterk Dock Ildockzz* Welsaen ClickF1	Teamleiders: 5 Jongerenwerkers: 7 Studenten: 25 Docenten: 4 Onderzoekers: 4	Awad, Said, Metz, Judith, Koops, Kamiel, & Sonneveld, Jolanda. (2017). <i>Onderzoek naar youth organizing als specifieke methodiek van het grootstedelijk jongerenwerk.</i> Amsterdam: Youth Spot, HVA.	Awad, S., Manders, W., Metz, J., Todorovic, D., & Sonneveld, J. (2018). <i>Methodiekbeschrijving Youth Organizing.</i> Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.
Groepswork	Combiwel IJsterk Dock The Mall de	Teamleiders: 5 Jongerenwerkers: 5 Studenten: 20 Docenten: 3	Sonneveld, Jolanda & Judith Metz (2015). <i>Groepswork met jongeren in de wijk.</i> Amsterdam: SWP.	Todorović, D., Manders, W., Sonneveld, J., & Metz, J. (2017). <i>Methodiekbeschrijving</i>

Tabel 2: (Continued)

Aflevering	Organisaties	Personen	Kennisproducten	Beroeps- en onderwijsproducten
	Baarsjes (YFC) SMD*	Onderzoekers: 3	Rumping, Sanne, Metz, Judith, Awad, Said, Nijland, Evelien, Manders, Willeke, Todorovic, Dejan, Sonneveld, Jolanda, Schaap, Rick. (2017). <i>Onderzoek naar groepswork als generieke methodiek van het grootstedelijk jongerenwerk</i> . Amsterdam: Youth Spot, HVA.	<i>groepswork in het jongerenwerk</i> . Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.
Informatie & Advies	Combiwel Ijdozzz* Streetcornerwork JoU E lance	Teamleiders: 7 Jongerenwerkers: 8 Studenten: 22 Docenten: 3 Onderzoekers: 3	Metz, Judith (2016). Jongeren informatie en advies in het Nederlandse jongerenwerk. In: Fache, Willy (eds). <i>Jongereninformatie en advieswerk</i> . Antwerpen/Apeldoorn: Garant, p. 87-109. Metz, Judith, Said Awad & Jolanda Sonneveld (2016). Youth Spot webpublicatie: <i>Resultaten en effecten van Informatie & Advies als methodische activiteit van het jongerenwerk</i> . Amsterdam: Youth Spot, HVA. Schaap, Rick, Todorovic, Dejan, Awad, Said, Manders, Willeke, Sonneveld, Jolanda, & Metz, Judith (2017). <i>Informatie & advies als specifieke methodiek van het jongerenwerk</i> . Amsterdam: Youth Spot, HVA.	Manders, W., Todorović, D., Metz, J., & Schaap, R. (2018). <i>Methodiekbeschrijving informatie & advies in het jongerenwerk</i> . Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

WERKPLAATSEN ALS RUIMTEN VOOR KENNISPRODUCTIE, ONDERWIJS EN PRAKTIJKONTWIKKELING

een kennisbasis jongerenwerk is tweeledig. Er is een systematiek ontwikkeld om het methodisch handelen van jongerenwerkers vast te leggen, te onderzoeken en te onderbouwen: methodische uitgangspunten (Metz & Sonneveld, 2012; Metz, 2016). De methodieken De Inloop, Ambulant Jongerenwerk, Individuele Begeleiding, Groepswerk en Informatie & Advies zijn beschreven en met praktijkkennis en theorie onderbouwd, en Youth Organizing is beschreven en alleen met praktijkkennis onderbouwd.

SAMENWERKING MET ONDERWIJS EN BEROEPSPRAKTIJK UITGELICHT

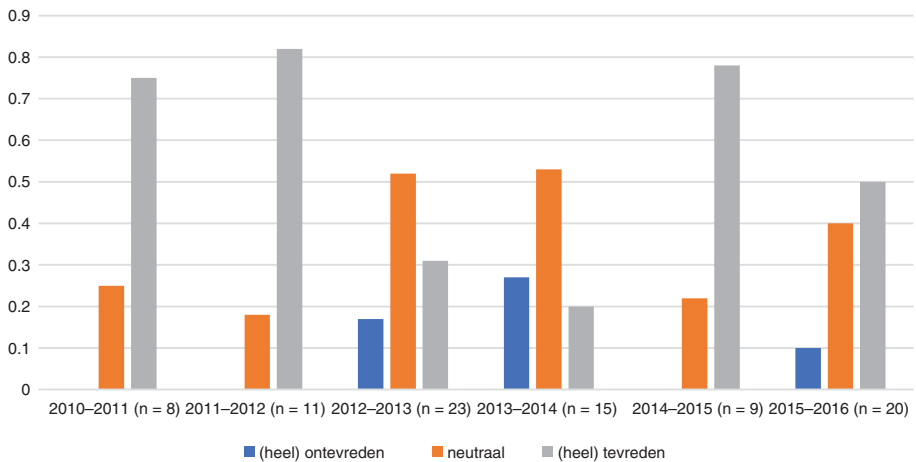
Werkplaats Portfolio Jongerenwerk heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de kennisbasis van het jongerenwerk. Wat is de bijdrage aan het beroepsonderwijs en de beroepspraktijk?

Samenwerking met onderwijs

De ervaringen met de samenwerking met studenten in kennisontwikkeling zijn gemengd – ook onder studenten zelf. “De opzet was goed”, “Top geregeld” luidt de feedback van studenten in de studentenevaluaties. Anderzijds heeft de vastgelegde structuur en het vooraf aanreiken van het onderzoeksinstrumentarium tot gevolg dat een aantal studenten het saai vindt, zich onvoldoende uitgedaagd voelt en dreigt hun motivatie verliezen: “Alles is al vastgesteld, bij de eerste bijeenkomst vond ik dat handig, maar naarmate het onderzoek vorderde vond ik het vreselijk om alles uitgereikt te krijgen, er wordt achter je aan gezeten en ik kakte midden in het onderzoek in omdat ik het saai vond en geen uitdaging en meerwaarde meer zag.” Ook de geboden ondersteuning wordt wisselend gewaardeerd. In de evaluaties is terug te lezen: “Zeer goede begeleiding van Youth Spot”. “Begeleider was betrokken en gaf tips en uitleg”, tot “Colleges kunnen beter. Aandacht verslapt snel” en “Inhoud van de lessen waren zeer slecht. Weinig geleerd, te veel herhaling”.

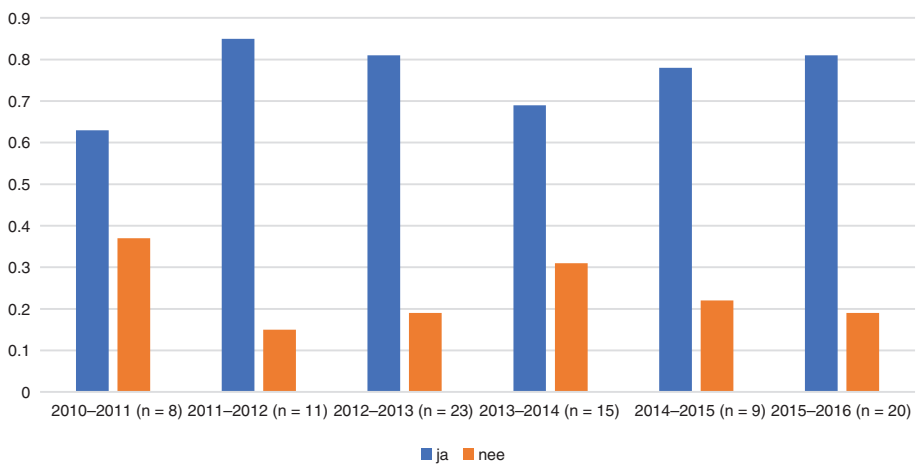
Een mogelijke verklaring voor de lagere studententevredenheid in de afleveringen 3 en 4 vormt de ontevredenheid over het geboden onderwijsniveau (te laag) en de als te dwingend ervaren opzet (zie figuur 1).

De meerderheid van studenten is van opvatting dat zij over voldoende vaardigheden beschikken om het onderzoek goed uit te voeren (zie figuur 2).

Figuur 1: Studententevredenheid.

Bron: Studentenevaluaties 2010-2016, Minor Jongerenwerk in de Grote Stad, Hogeschool van Amsterdam.

Figuur 2: Voldoende onderzoeksvaardigheden.

Bron: Studentenevaluaties 2010-2016, Minor Jongerenwerk in de Grote Stad, Hogeschool van Amsterdam.

WERKPLAATSEN ALS RUIMTEN VOOR KENNISPRODUCTIE, ONDERWIJS EN PRAKTIJKONTWIKKELING

Docenten geven aan dat het programma beter kan worden afgestemd op het ritme van studenten. Ook noemen zij dat het een terugkerende wens is van studenten om meer de praktijk in te gaan. Tenslotte zien docenten in Portfolio Jongerenwerk meer mogelijkheden om studenten inhoudelijk en professioneel toe te rusten – bijvoorbeeld door hen, voordat zij starten met dataverzameling, te vragen om de uitkomsten van het literatuuronderzoek en de inhoudelijke colleges te verwerken in een theoretisch hoofdstuk.

Ook de beroepspraktijk ervaart de samenwerking met studenten in kennisontwikkeling gemengd. Als positief wordt benoemd: “fijn kritische blik”, “bewust maken van blinde vlekken in het werk”, “aandacht voor het jongerenwerk”. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat het wel uitmaakt welke studenten deelnemen: “het is belangrijk dat studenten kunnen aansluiten bij de doelgroep (streetwise zijn)”. De helft van de organisaties heeft negatieve ervaringen in de samenwerking met studenten: “studenten komen de afspraken niet na” is een veel gehoorde reactie. Een organisatie geeft aan: “Nodig om studenten beter aan te sturen. Ze gingen een beetje laks om met de opdracht. Ze waren niet in staat om het onderzoek zelfstandig uit te voeren”.

Onderzoekers zijn van opvatting dat door samen te werken met onderwijs, praktijkgericht onderzoek naar jongerenwerk mogelijk wordt. Tegelijkertijd geven onderzoekers aan in de zes jaar Portfolio Jongerenwerk nog geen goede invulling te hebben gevonden voor samenwerking met de studenten. Zij ervaren grote verschillen in niveaus en behoeften tussen studenten onderling en een verschil in waardering van de mate van zelfstandigheid, projectvaardigheden en onderzoekend vermogen van studenten. In alle afleveringen is de kwaliteit van de verzamelde data en studenten-eindproducten een aandachtspunt.

De meerwaarde van de Werkplaats Portfolio Jongerenwerk voor onderwijs is dat door het bestaan zichtbaar wordt dat er onderzoek is naar jongerenwerk. De bijdrage aan onderwijsontwikkeling hangt op persoonlijke deelname en individuele afwegingen van docenten. Opleidingsmanagers geven aan dat door individuele besluitvorming van docenten, hoge werkdruk onder docenten en beperkt draagvlak voor onderzoek, systematische doorwerking in onderwijs moeilijk is om te realiseren.

Samenwerking met beroepspraktijk

De ervaring met samenwerking in kennisontwikkeling met de beroepspraktijk is overwegend positief, maar kent tegelijkertijd diverse verbeterpunten. De beroepspraktijk waardeert de

gezamenlijke agendasetting waarin partners gezamenlijk besluiten wat thema's voor onderzoek zijn. Net als studenten en docenten vinden ook de jongerenwerkaanbieders dat de structuur helder is, het project goed geregeld is, en dat betrokkenen goed zijn geïnformeerd. Aanvullend noemt de beroepspraktijk de goede, continue afstemming in de vorm van vaste checkmomenten en het regelmatige contact buiten de bijeenkomsten om. Er is één knelpunt: de belasting van de beroepspraktijk. De gevraagde tijdsinvestering is groot. Uitgebreide rapportages van studenten vragen veel feedback van de praktijk. Het begeleiden van studenten kost veel tijd. Een deel van de studenten is kritisch over de samenwerking met de praktijk: "Veel moeilijkheden met de organisatie." "Het lukt niet om op tijd af te ronden omdat wij afhankelijk zijn van de organisatie". "Ik vond wel dat de regelingen met de praktijk niet goed was. Zij waren niet veel bereikbaar en je moest vaak 's avonds nog naar de praktijk toe, omdat zij slechts dan beschikbaar waren. Dat is natuurlijk voor sommige studenten geen probleem, maar ik woon niet in Amsterdam". Onderzoekers zijn van opvatting dat alleen door samen te werken met de beroepspraktijk, praktijkgericht onderzoek naar jongerenwerk mogelijk wordt. Tegelijkertijd geven onderzoekers aan dat in de samenwerking grenzen van het mogelijke zijn bereikt. De medewerking aan onderzoek en het nakomen van afspraken in het werkveld moeten continu actief worden verworven, omdat kennisontwikkeling niet de primaire taak is. Door toename van werkdruk en volle agenda's is er minder ruimte en flexibiliteit, terwijl deze nodig zijn om in complexe samenwerking met verschillende stakeholders agenda's en ritmes op elkaar af te kunnen stemmen.

De waardering over de bijdrage van Portfolio Jongerenwerk aan de praktijkontwikkeling van de eigen organisatie loopt uiteen. Drie organisaties zijn uitgesproken positief, twee uitgesproken negatief en twee waren van opvatting dat zij dat niet konden beoordelen. Als positief is genoemd: Goed dat kritisch meegekeken wordt; blinde vlekken worden zichtbaar; erkenning voor het werk; door uitwisseling met andere organisaties leren wij hoe anderen hun werk uitvoeren in verhouding tot hoe wij het zelf doen; goed voor jongerenwerkers om met anderen over hun werk te praten, hierdoor worden zij uitgenodigd om na te denken over wat zij doen en worden zij zich bewust van hun onbewuste handelen; verbreden van het netwerk op organisatieniveau en persoonsniveau. Organisaties die negatief zijn, vinden dat de belasting te groot is en zij te veel kennis en informatie hebben gedeeld in verhouding tot wat het hen heeft opgeleverd.

Vier van de zes organisaties geven aan wel gebruik te maken van de literatuuronderzoeken en methodiekbeschrijvingen. Producten waaraan zelf is meegewerkt of die onderwerpen betreffen waarmee in de praktijk raakvlakken zijn, worden regelmatig door organisaties bestudeerd en gedeeld met jongerenwerkers in de eigen organisatie. Twee organisaties gebruiken producten als

leidraad voor het maken van een eigen aanpak of als onderbouwing bij opdrachtgevers. Specifiek over de literatuuronderzoeken en methodiekbeschrijvingen wordt gezegd dat ze herkenbaar zijn, inhoudelijk, prettig geschreven zijn – ook voor mensen die weinig lezen. Twee organisaties geven aan dat producten niet landen. Ook voor de organisaties die producten wel gebruiken is het de vraag hoe producten levend gehouden kunnen worden, en het gebruik ervan kan worden versterkt.

REFLECTIE

Wat voegt zes jaar ervaring met Portfolio Jongerenwerk toe aan de beschikbare literatuur over werkplaatsen als infrastructuur voor het versterken van de kennisbasis en de professionalisering van het sociaal werk? Het artikel maakt zichtbaar dat het mogelijk is om met werkplaatsen bij te dragen aan het versterken van de kennisbasis van het sociaal werk. Met Werkplaats Portfolio Jongerenwerk is een systematiek ontwikkeld om het methodisch handelen van jongerenwerkers vast te leggen, te onderzoeken en te onderbouwen en zijn zes door samenwerkende jongerenwerkorganisaties en opleidingen geselecteerde methodieken beschreven en met praktijkkennis (waarvan vijf tevens met theorie) onderbouwd. De ontwikkelde kennis is volgens jongerenwerkers herkenbaar en de beroepsproducten toegankelijk en in de praktijk bruikbaar. Niet gelukt is het gezamenlijk leren van jongerenwerkers, teamleiders, studenten, docenten en onderzoekers. Alle deelnemers hebben de werkplaats ervaren als het mogelijk maken van onderzoek. Doorwerking naar beroepspraktijk en onderwijs is afhankelijk van individuele docenten en organisaties.

Hoe kunnen deze uitkomsten worden verklaard door de opzet en uitvoering van de Werkplaats Portfolio Jongerenwerk? Het samenwerken van meerdere jongerenwerk-aanbieders met sociaal werk opleidingen en het lectoraat stimuleert het zoeken naar het gezamenlijke belang: versterken van het beroep jongerenwerk (en het overstijgen van het organisatiebelang). De afwezigheid van lokaal sociaal beleid biedt de ruimte om de onderzoekagenda te richten op het versterken van de kennisbasis van het sociaal werk (in tegenstelling tot positionerings- of verantwoordingsvraagstukken). De bestuurlijke borging op directieniveau met een meerjarige samenwerkingsovereenkomst zorgt voor continuïteit en garandeert toegang tot de uitvoeringspraktijk, medewerking van jongerenwerkers en teamleiders, docenten en financiële middelen, zoals het BPU-model van Wilken et al. (2013) reeds liet zien. De strikte rolverdeling waarbij studenten, docenten, jongerenwerkers, teamleiders en onderzoekers participeren in hun specifieke rol als student, jongerenwerker etc., maakt dat de concrete onderzoeksdoelen kunnen worden behaald: handjes voor de dataverzameling, toegang tot ervaringskennis van de praktijk, en kennis van wetenschappelijk onderzoek. Het protocol maakt wetenschappelijk

onderzoek in real life settings praktisch mogelijk: het borgt de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoeksinstrumentarium, de dataverzameling en analyse, en zorgt ervoor dat deze zijn afgestemd op de specifieke ritmes, wensen, belangen en mogelijkheden van de beroepspraktijk en het onderwijs. In theorie borgen de strikte rolverdeling en het protocol ook de mogelijkheden voor leren en ontwikkelen voor studenten, jongerenwerkers en docenten. Tegelijkertijd is het de vraag of de gehanteerde rolomschrijvingen aansluiten bij de persoonlijke behoeften en ambities van betrokkenen: bv van studenten wordt gevraagd om zich te gedragen *als beginnende professionals die inzicht willen krijgen in de jongerenwerkpraktijk* terwijl zij zelf mogelijk liever uitvoerend in contact met de doelgroep aan de slag willen. Aanwijzingen dat de strikte rolverdeling het knelpunt vormt, alle betrokkenen geven aan tevreden te zijn met de gehanteerde structuur, mate van organisatie en geboden helderheid. Wel een probleem vormt de eenzijdige nadruk op wetenschappelijk praktijkgericht onderzoek in de uitvoering. Hierdoor is er minder aandacht voor en sturing op het gezamenlijk leren en de andere ambities: het opleiden van studenten, het bijscholen van jongerenwerkers, teamleiders en docenten, en de innovatie van de beroepspraktijk. Dat verklaart waarom Werkplaats Portfolio Jongerenwerk wordt ervaren als het mogelijk maken van onderzoek en waarom doorwerking naar beroepspraktijk en onderwijs afhankelijk is van individuele docenten en organisaties.

Dit artikel bevestigt opnieuw dat werkplaatsen als infrastructuur voor het versterken van de kennisbasis en de professionalisering van het sociaal werk een in potentie veelbelovende aanpak is en in uitwerking nog veel vragen kent. Specifiek maakt het artikel zichtbaar dat om werkelijk bij te dragen aan het opbouwen van een kennisbasis en de professionalisering van het sociaal werk, het nodig is om in de agendering, programmering, uitvoering en output te sturen op bijdragen aan de kennisbasis, het beroepsonderwijs en de praktijkontwikkeling, en aan te sluiten bij de behoeften en randvoorwaarden van de beroepspraktijk, het beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Disclosure of interest

Hierbij verklaar ik het artikel op persoonlijke titel en uit eigen nieuwsgierigheid te hebben geschreven en er geen financiering voor te hebben ontvangen.

REFERENTIES

Austin, M. J., Fisher, M., & Uggerhoj, L. (2014). Helsinki statement on social work practice research. *Nordic Journal of Social Work Research*, 4(1), 7–13.

WERKPLAATSEN ALS RUIMTEN VOOR KENNISPRODUCTIE, ONDERWIJS EN PRAKTIJKONTWIKKELING

- Evans, J., Karvonen, A., & Raven, R. (Eds.). (2016). *The experimental city*. Abingdon: Routledge.
- Gieryn, T. F. (2006). City as truth-spot. *Social Studies of Science*, 36(1), 5–38.
- Gredig, D., & Summerfeld, P. (2008). New proposals for generating and exploiting solution-oriented knowledge. *Research on Social Work Practice*, 18, 292–300.
- Gilovich, T. (1993). *How we know what isn't so?* New York: The Free Press.
- Holsbrink-Engels, G. (2004a). Zo doen we dat ... Best Practice Units in Gezondheidszorg en Welzijn. Deventer: Saxion Hogescholen.
- Holsbrink-Engels, G. (2004b). Onderzoek draagt bij aan professionalisering. Best Practice Units in de SPH, SPH, 61, 31–33.
- Hooghiemstra, E. (2019). Voorzitter werkplaatsen sociaal domein. *Journal of Social Intervention*, 28(5), 13–20.
- Hurdeman, M. & Jong, J. De (2012). Academische Werkplaatsen Jeugd. Analyse voortgangsrapportage t.b.v. het leren van de werkplaatsen en de evaluatie van het programma. Amsterdam: Vandebunt.
- Hurdeman, M. & Jong, J. de (2014). Academische Werkplaatsen Jeugd. Tweede voortgangsrapportage ten behoeve van het leren van de werkplaatsen en de evaluatie van het programma. Amsterdam: Vandebunt.
- Jacobs, G. J., Meij, R., Tenwolde, H., & Zomer, Y. (2008). *Goed werk. verkenningen van normatieve professionalisering*. Amsterdam: SWP.
- Leminen, S. (2015). Living Labs as Open Innovation Networks. Networks, Roles and Innovation Outcomes. Department of Industrial Engineering and Management. Aalto University publication series 132/2015. Helsinki: Unigrafia.
- Maas, T., Van den Broek, J., & Deuten, J. (2017). Van open test faciliteit tot levend lab. Den Haag: Rathenau instituut.
- Marsh, P. (2007). *Developing an enquiring social practice. Practitioners, researchers and users as scientific partners*. Houten: Bohn Stafleu & Loghum.
- Marsh, P., & Fisher, M. (2005). *Developing evidence for social work and social care practice*. London: Social Care Institute for Excellence.
- Marvin, S., & Silver, J. (2016). The urban laboratory and emerging sites of urban experimentation. In: J. Evans, A. Karvonen, & R. Raven (Eds.), *The experimental city* (pp. 47–60). Abingdon: Routledge.
- Merx, F. (2012). *Samenwerken aan werkzame kennis: methoden en technieken voor kenniscoöcreatie*. Den Haag: Rathenau Instituut.
- Metz, J. (2016). De ontwikkeling van een met onderzoek onderbouwde methodiek voor het meidenwerk. *Journal of Social Intervention*, 25(1), 47–70.

- Metz, J. (2011). *Welzijn in de 21ste eeuw. van sociale vernieuwing naar welzijn nieuwe stijl*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J. W. (2012). Jongerenwerk als werkplaats voor professionalisering. *Journal of Social Intervention*, 21(1), 18–36.
- Metz, J., & Sonneveld, J. (2012). *De inloop als ingang. Onderzoeksrapport over de werking en de resultaten van de inloop als werkwijze in het grootstedelijk jongerenwerk*. Amsterdam: Lectoraat Youth Spot, Hogeschool van Amsterdam.
- Roes, T. (2013). WMO-werkplaatsen, betekenis voor praktijk en onderwijs. *Journal of Social Intervention*, 22(4), 128–131.
- Roes, T., & Wilken, J. P. (2014). *Regionale kennisnetwerken in het sociale domein. Kansen voor WMO-werkplaatsen*. (Notitie van de gezamenlijke WMO-werkplaatsen).
- Sim, T., Austin, M., Abdullah, F., Simon Chan, T.M., Chok, M., Cui, K., Epstein, I., Fisher, M., Joubert, L., Julkunen, I., Ow, R., Uggerhøj, L., Wang, S., Webber, M., Wong, K., Yiruka, L. (2018). The Hong Kong Statement on Practice Research 2017: Contexts and challenges of the Far East. *Research on social work practice*, 1–7. DOI: 10.1177/1049731518779440.
- Schuurman, D. (2015). *Bridging the gap between open and user innovation? Exploring the value of living labs as a means to structure user contribution and manage distributed innovation*. Gent: Universiteit Gent.
- Spierts, M. (2014). *De stille krachten van de verzorgingsstaat. geschiedenis en toekomst van sociaal-culturele professies*. Amsterdam: Van Gennep.
- Steen, K., & van Bueren, E. (2017). *Urban living labs. A living lab way of working*. Amsterdam: AMS.
- Steyaert, J., van den Biggelaar, T., & Peels, J. (2010). *De bijziendheid van evidence based practice. beroepsinnovatie in de sociale sector*. Amsterdam: SWP.
- Uggerhøj, L. (2011). Wat is practice research in social work – definitions, barriers and possibilities. *Social Work and Society*, 9(1), 45–59.
- WSD. (2018). *Interne evaluatie van de Werkplaatsen Sociaal Domein*. <https://www.werkplaatsensociaaldomein.nl/nieuws/interne-evaluatie-werkplaatsen-sociaal-domein>.
- Wilken, J. P., van Slagmaat, C., & van Gijzel, S. (2013). The best practice unit: A model for learning, research and development. *Journal of Social Intervention*, 22(2), 131–148.
- WRR. (2004). *Bewijzen van goede dienstverlening*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- ZonMW. (2009). *ZonMW-programma academische werkplaatsen jeugd. 'samenwerken aan wat werkt'*. Den Haag: ZonMW.